

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไทยในประชาคมอาเซียน

People's Participation to Promoting Transparency The local government of Thailand in the ASEAN community

¹จิตภา เร่งมีศรีสุข และ ²นภัทร์ แก้วนาค
¹Jidapa Rengmeesrisuk and ²Naputr Grewnak

¹มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
¹Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand.
²วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
²Air War College, Thailand.
Email: ¹drjidapa111@gmail.com, ²dr.naputr@gmail.com

Received September 7, 2021; Revised October 2, 2021; Accepted October 10, 2021

บทคัดย่อ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในด้านการพัฒนาประเทศในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหลาย อันจะเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทั้งในแง่ของภารกิจงบประมาณและบุคลากรของท้องถิ่นอยู่ไม่น้อยเช่นกัน ภายใต้การถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ดำเนินภารกิจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังถูกท้าทายความสามารถในการบริหารจัดการให้มีความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส อันจะเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความโปร่งใสก่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการประเทศโดยเฉพาะการเป็นประเทศที่ต้องแข่งขันกันและการสร้างความพร้อมด้านการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ความโปร่งใส; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย; ประชาคมอาเซียน

Abstracts

Local government organizations in Thailand are organizations that are important in the development of the country in various forms, whether in the form of provincial administrative organizations, municipalities and all sub-district administrative organizations, which is an organization that drives the development of the country in various fields. Because the local government is a decentralization of power to the local area, both in terms of budget and personnel missions of the locality, not least as well. Under the transfer of missions and budgets to local government organizations to carry out the mission It can be said that the operations of local government organizations are being

challenged in terms of their management's ability to be reliable and transparent. This will be an important base for the country's development in order to participate in enhancing transparency and creating sustainability in the country's sustainable management.

Keywords: Participation; Promoting Transparency; The local government of Thailand; ASEAN community

บทนำ

การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและชุมชนเป็นแนวทางในการบริหารระบบราชการที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้ปรับบทบาทของทุกภาคส่วน ทั้งภาคราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ในชุมชนของตนเอง หรือการเลือกผู้นำในการบริหารในท้องถิ่นของตน (โกวิท พงงาม, 2552) รวมถึงมีองค์กรอิสระที่คอยกำกับตรวจสอบการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐ มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและมีความหลากหลายในการบริหารงาน ทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพและเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ (ณัด ไชยพันธ์, พิเชฐ ทังโตสุรินทร์ นิยมานุกร และ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2561) เพราะสามารถทำให้การตรวจสอบเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งรักษาความมั่นคงและทำให้องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินงานไปได้ด้วยความราบรื่นและอย่างยั่งยืน (จุมพล โพธิสุวรรณ, 2564) มีกระบวนการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ และสร้างบรรทัดฐานผ่านกระบวนการทั้งโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ปริณุต ไชยนิษฐ์ และคณะ, 2564) โดยมีกระบวนการในการบูรณาการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม (Kahintapongs, 2020)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานราชการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญทางด้านการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมาก การกระจายอำนาจการปกครองส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่นให้มีอิสระในการบริหารจัดการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นด้วยตนเอง ในด้านเศรษฐกิจและกลุ่มอาชีพในชุมชน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2564) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการด้านการคลัง อันเป็นแหล่งที่มาของรายได้และการใช้จ่าย เพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนได้เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการบริหารการคลังท้องถิ่น จึงนับเป็นการยกระดับความสามารถของชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวหน้า บูรณาการเชื่อมโยงให้ทุกเครือข่ายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2561) โดยมีความเป็นอิสระในการบริหารการคลังท้องถิ่น ความเป็นอิสระในการเงินและการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับแนวทางและกรอบการปฏิบัติที่กำหนดโดยกฎหมายที่ชัดเจน

การปกครองท้องถิ่นเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง แต่การที่ท้องถิ่นจะสามารถบริหารงานให้สำเร็จไปได้ด้วยดีนั้นจำเป็นต้องมีระบบในการจัดหารายได้และการใช้จ่าย เพื่อจัดทำบริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (Jantaratim, Wongsuwan, Pachimsawat & Peammatta, 2021) การกำหนดรายได้-รายจ่ายจะมีบัญญัติไว้ในกฎหมายท้องถิ่นจะกำหนดเองไม่ได้ โดยการคลังจะประกอบไปด้วยการมีระบบงบประมาณ การมีรายได้ รายจ่าย ท้องถิ่นจะต้องมีระบบงบประมาณการใช้จ่ายในแต่ละปี ผ่านการพิจารณาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางไทยที่แตกต่างจากอดีต (Puranasukhon, Amnuaysawasdi & Suwannarat, 2020) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการวางแผนการดำเนินกิจการต่างๆ และการที่ท้องถิ่นมีการคลังเป็นของตนเอง ย่อมทำให้ท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดการใช้จ่าย สามารถดำเนินงานและริเริ่มงานอื่นได้ตามที่ตนเห็นว่าเป็นไปตามความต้องการของประชาชน และโดยหลัก ความโปร่งใสเป็นหัวใจที่จะทำให้การจัดการการคลังท้องถิ่นมีความชอบธรรมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2558) ไม่มีการปิดบังซ่อนเร้น ปิดเปลือก หรือเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน อย่างไรก็ตาม ความโปร่งใสจะเกิดขึ้นได้ไม่เพียงแต่จะมีระบบการกำกับดูแลที่ดี และมีผู้บริหารที่สุจริต มีคุณธรรมเท่านั้น ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องของความโปร่งใส เพื่อให้ความโปร่งใสเกิดขึ้นได้ด้วยสำนึกและเป็นธรรมชาติ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบาย พัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น หรือการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (ภณสิทธิ์ อ้นยะ, 2564)

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเขา ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ชิต นิลพานิช และกุลธนิ ธนาพงศธร (2532) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนได้ขั้นตอน หนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

ระพีพร คณะพล สัญญา เคนาภูมิ และ ยุภาพร ยุภาศ (2559) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารงานในหน่วยงาน รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับ ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐมากขึ้น เพราะแท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานภาครัฐอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ในการการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจในการพัฒนาในท้องถิ่นของตน เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างเหมาะสม

หลักการและกระบวนการของการมีส่วนร่วม

หลักการของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีการเชื่อมโยง อย่างใกล้ชิด “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่าง ชอบธรรมและต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลจากภาคประชาสังคมในระดับท้องถิ่นผ่านเครือข่ายผู้ตรวจการภาคพลเมือง ระบบสำรวจสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และศักยภาพและความเป็นอิสระของหน่วยงานสืบสวน (สุรียานนท์ พลสิม, 2561) สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิดมิใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือ สามารถเสนอความเห็นได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้มาพัฒนาทักษะการทำงานให้เหมาะสมในยุคดิจิทัล เพื่อให้อยู่กับองค์กรอย่างมีความสุขและยาวนาน (โสมวลี ชยามฤต, 2564)

2) การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินการในกระบวนการต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกัน รับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้ เป็นกระบวนการที่ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ถือเป็น การเสริมสร้างและยกระดับองค์การให้มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ (Levi, 2007)

4) การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น เพื่อเสนอทริเยน ขอเสนอแนะในการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงการดำเนินโครงการที่จะทำในอนาคต

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีการให้บริการ ติดต่อประสานงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกองค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) ความโปร่งใส นั้น อาจกล่าวได้ว่าไม่มีนิยามที่ตายตัว หากแต่ว่าการให้ค่านิยามของ “ความโปร่งใส” อาจขึ้นอยู่กับความเข้าใจของหน่วยงานที่นำไปใช้รวมทั้งบริบทของสังคม วัฒนธรรม ซึ่งรวมไปถึงค่านิยมและวิถีชีวิต ความโปร่งใสจึงเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างและหลากหลาย (Songsraboon et al., 2021) เพราะหน่วยงานในแต่ละแห่งในแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมองค์การ ธรรมเนียม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมหรือหน่วยงานที่แตกต่างกัน (Damnoen et al., 2021) ทั้งยังมีประเด็นเกี่ยวข้องที่ล้วนมีความหลากหลาย เช่น ความโปร่งใสในภาครัฐ อันเป็นผลมาจากนโยบายหน่วยงาน และวิธีปฏิบัติที่จัดช่องทางให้ข้อมูลด้วยวิธีที่เสริมความเข้าใจนโยบายสาธารณะเพิ่มประสิทธิภาพของวิถีการเมือง และลดความไม่แน่นอนของนโยบาย เป็นต้น ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “ความโปร่งใส” แตกต่างกันไป ดังนี้

หลักความโปร่งใสว่าเป็นกระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541) ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

ความโปร่งใสเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เป้าหมายอื่นๆ บรรลุถึงความสำเร็จ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการบริหารงานของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งยังเป็นวิธีป้องกันคอร์รัปชันที่ดีที่สุด ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติในหลายๆ วงการ ไม่ว่าจะในภาครัฐ หรือในภาคเอกชนหันมาให้ความสนใจกับความโปร่งใส เพราะมองเห็นประโยชน์ในหลายด้าน สามารถสรุปความสำคัญของความโปร่งใสได้ดังต่อไปนี้

1) ความโปร่งใสสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของสภาพเศรษฐกิจ

2) ความโปร่งใสมิหน้ำที่เป็นเครื่องมือในการเพิ่มการตรวจสอบได้ของภาคเศรษฐกิจ และภาครัฐ

3) ความโปร่งใสเป็นหัวใจของประชาธิปไตย

4) ความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความโปร่งใสในภาครัฐส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน

6) ความโปร่งใส สามารถป้องกันการละเมิดอำนาจที่เกิดขึ้นจากการมีข้อมูลที่ไม่เท่าเทียม

7) การส่งเสริมความโปร่งใสทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

8) ความโปร่งใสนั้นสำคัญต่อภาคประชาชน เพราะการตัดสินใจของรัฐบาลมีผลกระทบต่อประชาชน

สรุปได้ว่า ความโปร่งใสเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยการร่วมกันตรวจสอบร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นองค์กรหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน ก็ตามย่อมประสบปัญหาอย่างหลากหลายกันไป โดยขึ้นอยู่กับสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้นๆ เป็นสำคัญ ซึ่งการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ก็ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานเช่นเดียวกัน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2552) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละองค์กรยังขัดต่อหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักการที่มุ่งหมายให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

2. อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในบางเรื่องยังมีลักษณะ ไม่ชัดเจนและซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค อันเป็นการขัดต่อหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดข้อโต้แย้งและปัญหาในทางปฏิบัติ

3. บทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านี้ยังขาดบทบัญญัติในส่วนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมการดำเนินงานกิจการต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางเรื่องยังเกินขนาดความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศโดยส่วนรวม ทำให้กระทบต่อสาระสำคัญของการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของคนในท้องถิ่น

สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของการบริหารราชการแผ่นดินของไทย ดังนี้

1. การบริหารราชการของประเทศไทยทั้งหมดเป็นการบริหารราชการโดยส่วนกลางที่บริหารโดยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เมื่อเทียบกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นแล้ว ก็จะเห็นว่าท้องถิ่นจะมีบุคลากรเพียงร้อยละ 8 ส่วนภูมิภาคก็ไม่มีอำนาจในการที่จะจัดทำของงบประมาณ ทั้งนี้เพราะส่วนกลางเป็นหน่วยควบคุมรวมศูนย์อำนาจบริหารราชการไว้อย่างสิ้นเชิง

2. การบริหารราชการส่วนกลางนั้นเองกลับไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานในปัจจุบันและอนาคต เพราะโครงสร้างที่มีอยู่ในรูปของกระทรวง ทบวง กรม และสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรมได้ใช้กลไกของระบบงบประมาณแผ่นดิน กลไกของการบริหารงานบุคคล กลไกการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่กระทรวง ทบวง กรมเป็นผู้กำหนดขึ้นมา

3. การจัดตั้ง ยุบและเปลี่ยนแปลงส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพโดยได้กำหนดไว้ในเงื่อนไขว่า ถ้าเป็นการยุบส่วนราชการเทียบเท่ากรมขึ้นไปจะต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่การแบ่งส่วนราชการภายในกรมให้กระทำเป็นพระราชกฤษฎีกา การตั้ง ยุบ เปลี่ยนแปลงอำเภอก็ทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งทำให้โครงสร้างต่าง ๆ นั้นยากที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้

1) อำนาจการบริหารราชการยังกระจุกอยู่ที่ส่วนกลางในระดับขนาดการมอบอำนาจอย่างแท้จริง

2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาคยังอ่อนแอ แม้ว่ากฎหมายบริหารราชการแผ่นดินจะกำหนดให้จังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่อำเภอไม่เป็นนิติบุคคล การเป็นนิติบุคคลของจังหวัดก็เป็นการขัดต่อหลักที่จังหวัดเป็นเพียงสาขาของการบริหารราชการส่วนกลาง จังหวัดใช้งบประมาณแผ่นดินของส่วนราชการต่าง ๆ จากส่วนกลางไม่มีงบประมาณของตนเองสมกับที่เป็นนิติบุคคล และไม่มีฐานะที่จะมีอำนาจในการบริหารจังหวัดได้เช่นเดียวกับส่วนราชการระดับกรมหรือท้องถิ่นต่างๆ

3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพ กล่าวคือ ท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา ความหลากหลายในรูปแบบเช่นนี้ ประชาชนเกิดความสับสน ไม่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ประชาชนได้รับบริการกิจการสาธารณะไม่เท่าเทียมกันทั้งมาตรฐานและคุณภาพ การประสานงานร่วมมือระหว่างหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ไม่ปรากฏชัดเจน ขาดการประสานงาน การทำกิจกรรมร่วมกัน รูปแบบของท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้บริหารท้องถิ่นแตกต่างกัน การให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งการลงประชามติท้องถิ่น หรือการให้สิทธิประชาชนสามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ (อรทัย ก๊กผล, 2552) และที่สำคัญก็คือว่า ท้องถิ่นแต่ละรูปแบบเกิดขึ้นมาต่างวาระต่างสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทำให้รายได้ของแต่ละท้องถิ่นก็แตกต่างกันไปด้วย

สรุปได้ว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นเกิดปัญหาและอุปสรรคในด้านการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่และทรัพยากรทางการบริหารมาสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งยังประสบปัญหาในการดำเนินการ อันเนื่องมาจากผู้รับผิดชอบในการถ่ายโอน งบประมาณ บุคลากร ยังไม่มีความพร้อมและความเข้าใจในการปฏิบัติ รวมถึงผู้รับโอนก็เช่นเดียวกัน และที่สำคัญอย่างยิ่งปริมาณภารกิจในการถ่ายโอนยังมีปริมาณมาก ในขณะที่รายได้ จำนวนผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรยังมีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารราชการภายในซึ่งยังขาดความชัดเจนและเข้าใจในบริบทในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารทั่วไป การบริหารการคลัง และการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

การมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบาย พัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการ ต่างๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา เป็นการร่วมกันค้นหาปัญหา การบริหาร จัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตน การติดตามประเมินผล และการรักษาผลประโยชน์ที่จะได้รับ

2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน เพื่อ รักษาผลประโยชน์ของตน ได้แก่ 1) การเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง 2) การเข้าไปมีอิทธิพลในการ ตัดสินใจโดยตรง และ 3) ความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง (Teorell, 2006) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม (สำนักงาน เลขาธิการรัฐสภา, 2561)

ความโปร่งใสเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เป้าหมายอื่นๆ บรรลุถึงความสำเร็จ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการบริหารงานของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งยังเป็นวิธีป้องกันคอร์รัปชัน และการตระหนัก ถึงการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชันของประชาชนในประเทศนั้นๆ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2551) การทุจริตและ ประพฤติมิชอบเป็นการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรมิชอบ เพื่อตนเองและ พวกพ้อง การทุจริตจึงเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มีพฤติกรรมที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนเองมากกว่าประโยชน์ ส่วนรวม (ปิยะธิดา อภัยภักดิ์, 2561) ความโปร่งใสจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นในอนาคต ทั้งนี้สามารถสรุปความสำคัญของความโปร่งใสได้ดังต่อไปนี้

1) ความโปร่งใสสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพิ่มความ น่าเชื่อถือของสภาพเศรษฐกิจ

2) ความโปร่งใสมีหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเพิ่มการตรวจสอบได้ของภาคเศรษฐกิจ และภาครัฐ

3) ความโปร่งใสเป็นหัวใจของประชาธิปไตย

4) ความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความโปร่งใสในภาครัฐส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน

6) การรับประกันสิทธิของบุคคลในข้อมูลรูปแบบต่างๆ

7) การส่งเสริมความโปร่งใสทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

8) ความโปร่งใสมีความสำคัญต่อภาคประชาชน

นอกจากนี้ในการบริหารองค์กรภาครัฐจะมีการบริหารจัดการบุคคล ให้สอดคล้องกับบริบทของ หน่วยงาน บุคลากรมีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่และพัฒนาตนเองอยู่ ตลอดเวลา และการบริหารจัดการองค์การที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมีความเป็นเอกเทศ จึง จะก่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับองค์กรต่างๆ ได้ (ภาวนา พงศ์ปริตร, 2564) ทั้งนี้ เพราะว่าการตัดสินใจของรัฐบาลมีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ประชาชนจึงมีสิทธิที่จะรับรู้กระบวนการตัดสินใจ ของรัฐบาลเพื่อที่จะมั่นใจว่าการตัดสินใจของรัฐบาลนั้นจะส่งผลร้ายแก่ตนเองหรือไม่ ซึ่งหากรัฐบาลมีความโปร่งใส ก็จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของ ประชาชนต่อรัฐบาล และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการ ทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยการร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ การมีส่วนร่วมเพื่อการ ส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแสดงได้ แผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน

จากแผนภูมิที่ 1 การมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

- 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ประชาชนให้ทราบข้อมูล เช่น การติดประกาศ การประชาสัมพันธ์ การลงประกาศ เป็นต้น
- 2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพิจารณาพิจารณา หรือ การให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น ต่อการดำเนินโครงการของภาครัฐ
- 3) การเกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติงานในประเด็นนโยบายสาธารณะ หรือ การมาส่วนในการพิจารณาพิจารณา เป็นต้น
- 4) ความร่วมมือ เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามาเป็นผู้แทนภาคสาธารณะผ่านกระบวนการเป็นคณะกรรมการต่างๆ
- 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนได้ดำเนินโครงการในชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตนเอง เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนสาธิต หรือ สหกรณ์หมู่บ้าน ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยมีคณะกรรมการเข้ามาจัดการผ่านการยอมรับจากประชาชนในชุมชน

ดังนั้นการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย โดยผ่านกระบวนการ การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง ความร่วมมือ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน จะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมต่อไป

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีการให้บริการ ติดต่อบริการงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน การมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมความ

โปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน จะเป็นกระบวนการที่ทำให้้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร เพราะการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในองค์กรเป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานและการทำงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้การปฏิบัติตามสำนึกที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลือง การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *คู่มือและตัวชี้วัดสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านความโปร่งใส*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- จุมพล โปธิสุวรรณ. (2564). พฤติกรรมผู้นำเชิงยุทธศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 135-148.
- ชิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร. (2532). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2558). *การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถนัด ไชยพันธ์, พิเชฐ ทั้งโตสุรินทร์ นิยมามงกูร และ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 76-89.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2551). *นักการเมืองไทย: จริยธรรมผลประโยชน์ทับซ้อนการคอร์รัปชัน*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- นันท์วัฒน์ บรมานันท์. (2552). *การปกครองส่วนท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปริณุต ไชยนิชัย และคณะ. (2564). การนำเรื่องเล่ามาวิเคราะห์: การต่อรองกับโครงสร้างสังคมกรณีศึกษา ผู้สูงอายุในหมู่ 1 ตำบลหนองแวง อำเภอเวฬุวนานคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(2), 175-189.
- ปิยะธิดา อภัยภักดิ์. (2561). แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 13(1), 1-12.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2561). การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(1), 116-128.
- ภณสิทธิ์ อ้นยะ. (2564). ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนริมคลองประเวศบุรีรมย์ เขตลาดกระบัง เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(1), 1-12.
- ภาวนา พงศ์ปริตร. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐแนวใหม่ของศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 177-191.
- ระพีพร คณะพล สัตยญา เคนาภูมิ และ ยุภาพร ยุภาศ. (2559). หุ่นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น : บทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1), 243-256.

- สุรียานนท์ พลสิม. (2561). การยกระดับความโปร่งใสในภาครัฐ : กรณีศึกษาจากประเทศญี่ปุ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(3), 106-126.
- สมพงษ์ เกศานุช และคณะ. (2564). การประเมินศักยภาพและความต้องการของชุมชน รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(1), 13-26.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. (2561). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา.
- โสมวลี ชยามฤต. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลขององค์การภาครัฐและเอกชน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 38-50.
- อรรถัย กักพล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์
- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P. W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of The Master of Education Program in Educational Administration Innovation in order To Enhance The Characteristics of Learners According To The Needs of The Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459 – 20466.
- Jantaratim, K., Wongsuwan, K., Pachimsawat, K., & Peammatta, J. (2021). Public Opinion Survey on the Government's Economic Policy of the NCPO. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 5(1), 29-35
- Kahintapongs, S. (2020). Renewable Energy Policy Development in Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 4(2), 148-155.
- Levi, D. (2007). *Group Dynamic for Teams*. (2nd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Puranasukhon, N., Amnuaysawasdi, S., & Suwannarat, T. (2020). Senate and Politics of Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 4(1), 61-68.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, Huanjit, P. S. (2021). Course Management Based on Outcome-Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491 – 20499.
- Teorell, J. (2006). Political Participation and Three Theories of Democracy: A Research Inventory and Agenda. *European Journal of Political Research*, 45(5), 787-810.